

Olvasótermi és tájékoztatási csoport – dr. Komáromi Sándor

CSV.

Folyóirat- és hírlaptár – dr. Tóth Zoltánné dr. Dukony Mária

CSV.

Kölcshözés – dr. Gerendás Istvánné CSV.

Audiostudió – Serei Ilona főkvrtáros

Zenemütár – Serei Ilona főkvrtáros

Zenemütár – Gyimes Ferenc kvrtáros

Gazdasági igazgató: Babati Lajos

Fotolaboratórium – Major Tamás laboratóriumvez.

KÖNYVTÁRTECHNIKAI UJDONSÁGOK

„Kronika” rovatunk végén a jövőben külön alrovatban szándékozunk ismertetni a hazai könyvtári igények kielégítésére alkalmas új technikai eszközöket, gépi berendezéseket, eljárásokat.

Biblio-technica '72

A magyar könyvtárosok számára néhány ünnepi eseménysorozatával 1972 jelentős évnek ígérkezett, a korábbi mostohább évek után. A nemzetközi könyvévben tartott FID- és IFLA-kongresszussal majdnem egyidőben rendezte meg a BIBLIO-TECHNICA '72 nemzetközi könyvtár- és tájékoztatástechnikai kiállítást a Technika Házában a Kohó- és Gépipari Minisztérium Műszaki Tudományos Tájékoztató Intézete.

A szerény kiállítás több részből állt. A legnagyobb részt területileg és választékok tekintve is a könyvtári berendezések és szervezési eszközök foglalták el.

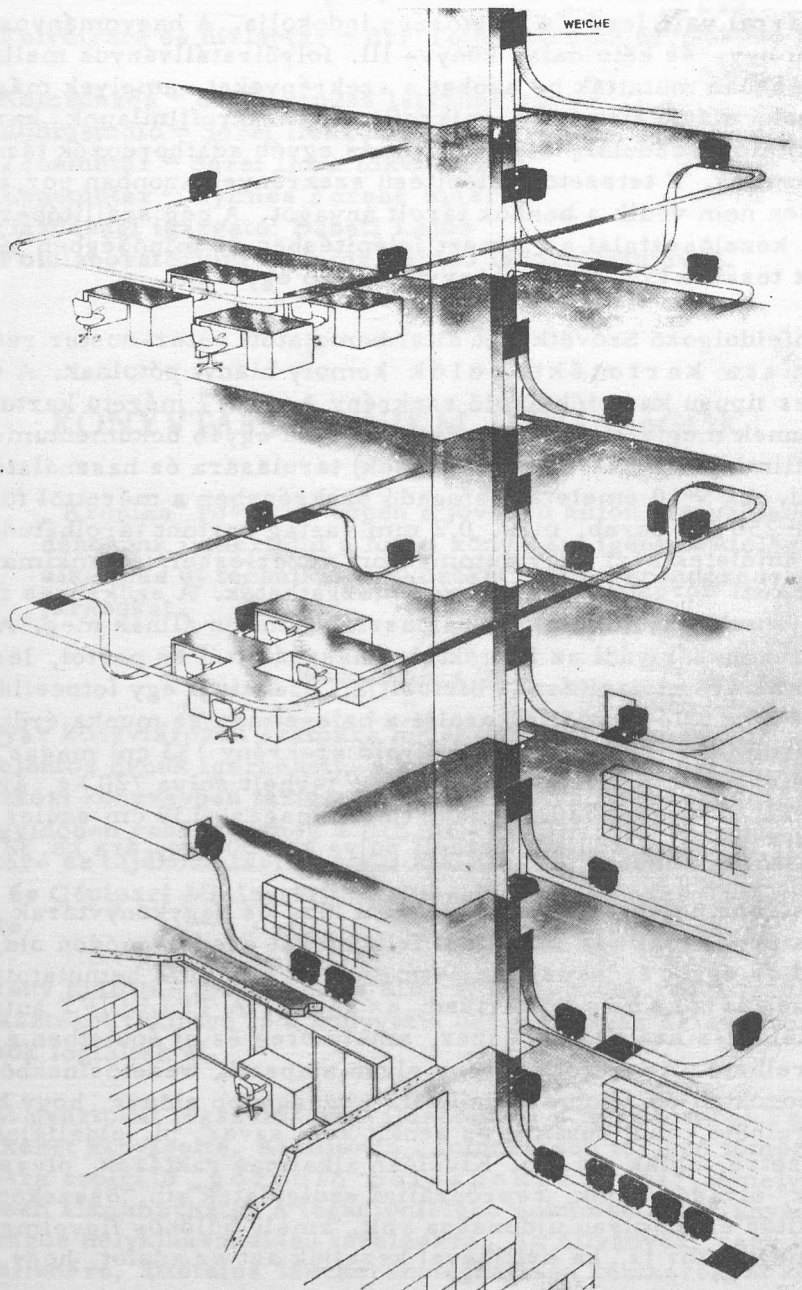
A hazai gyártókat legszélesebb választékkal a Békéscsabai Vasipari Szövetkezet képviselte. Kiállította a mindinkább terjedő tömör raktározásra szolgáló „gördülő polcszekrényeit”, amelyek előnyösen alkalmazhatók a legkülönbözőbb dokumentációs anyagok gazdaságos helykihasználású tárolására. Az állványok, nagy terhelésük ellenére, áttételes lánckerékmeghajtású kézikerekkel könnyen elmozdíthatók. Az áttétel több állvány eltolását is biztosítja. Az egyes

sorok magassága szükség szerint állítható. A gördülő polcszekrények alkalmazását elsősorban a kb. 50%-os helymegtakarítás, a szekrények összetolása következtében pormentes tárolás és biztonsági zárral való lezárás lehetősége indokolja. A hagyományos felépítésű egy- és kétoldalas könyv- ill. folyóiratállványok mellett bő választékban mutatták be azokat a szekrényeket, amelyek mágneszalagok, mágneslemezek, mikrofilmek, mikrofilmlapok, kartotékok, katalóguscédulák, lyukkártyák és egyéb adathordozók tárolására készültek. E tetszetős felépítésű szekrények azonban por, tűz és víz ellen nem védik a bennük tárolt anyagot. A cég szállítóberendezései, kezelőasztalai az ismert felépítésben és minőségben jó szolgálatot tesznek kis- és nagykönyvtárakban egyaránt.

A Fémfeldolgozó Szövetkezet által bemutatott pater-noster rendszerű automata kartotéktárolók komoly hiányt pótolnak. A két közepes típusú kartotéktároló szekrény A/4-A/7 méretű kartonok vagy ennek megfelelő méretű és felépítésű egyéb dokumentumok (pl. mikrofilmlapok, mikrofilmtekercsek) tárolására és használatára szolgál. Az 5-10 emeletet befogadó szekrényben a mérettől függően 20 000-250 000 darab, max. 0,2 mm vastag kartont tárolhatunk. Az egyes emeletek kézi vagy automatikus vezérléssel, áramkimaradás esetén kézi forgattyúval könnyen mozgathatók. A szükséges fióksorok (emeletek) mindig a kezelőasztal szintjén állnak meg. A fiókokat redőnyzár védi az illetéktelen használatától és portól, lezárása egyben az áramtalanítást is biztosítja. Ezenkívül egy fotocellás biztonsági kapcsoló is védi a kezelőt a balesetmentes munka érdekében. A nagyobb (856. típus) kartotéktároló szekrény 133 cm magas, 194 cm széles, 89 cm mély, önsúlya 360, terhelt súlya 720 kg, ára kb. 60 000 Ft; a kisebb (820. típus) 112 cm magas, 139 cm széles, 105 cm mély, önsúlya 200 kg, terhelt súlya kb. 500 kg, ára kb. 32 000 Ft.

Az általában helyhiánnyal küzdő hazai kis- és nagykönyvtárak számára a problematikus szállítási feladatokat eredeti módon oldja meg a kiállítás egyik érdekessége, egy osztrák cég által bemutatott nyugatnémet liftrendszer (lásd. az ábrát). A TELELIFT automatikus küldő és szállító rendszer, amely öreg és új épületben egyaránt felszerelhető. Az építőszekrény elvén alapszik, vezetősinekből, szállítódobozokból és állomásokból áll. Legnagyobb előnye, hogy bárhová felszerelhető, ahol semmit és senkit sem zavar, pl. oldalfalakra, menyezetre, ablak alá stb. Kiválóan alkalmas raktárak, olvasószolgálatok, olvasótermek, reprográfiai szolgálatok stb. összekötésére. A kiállítás egyik olyan újdonsága volt, amely különös figyelmet érdemel, még akkor is, ha kritikával kezeljük azt az adatot, hogy egy

A TELELIFT rendszer,
könyvek és kisebb dokumentumok szállítására

rendszer 11 állomásból, 400 méter vezetékből és 35 kocsi**ből** álló egysége két és fél éven belül amortizálódik a küldöncök kiküszöbölésével, ill. a munka átszervezésével, nem számítva az érdemi munka hatékonyságának emelkedését.

A könyvtári berendezéseket gyártó cégek közül utoljára azért hagy-
tuk a galántai OPP céget (Okresny Priemyselny Podnik – Galánta,
ČSSR), mert áruajánlata bőven meghaladta a kiállítás keretét. Több
száz oldalas katalógusában könyvtári polcok, butorok, szekrények,
íróasztalok, irodaszervezési eszközök hosszú sora szerepel. Ezek
közül csak a fém könyvvállványt (alaptípusa egyoldalas, de összecsa-
varozással kétoldalassá szerelhető), a könyvtári kölcsönzőasztalt
(1 m magas, 180 cm széles és 44 cm mély), a fém kartotékszeker-
nyeket (kartotékok, katalóguscédulák, mikrofilmlapok, tekercsfil-
mek stb. tárolására) említjük meg. E számunkra nem elérhetetlen
cég termékei áruválaszték szempontjából figyelmet érdemelnek.

A másik, nagyobb csoportot alkotó berendezések a reprográfia
köréből képviseltek néhány típust. Az IGV egyfürdős másolókészülé-
két állította ki ismételten; erre azért kell figyelni, mert nagyon
sok könyvtár rendelkezik vele (DOKUFO készülék). Ha nem is vá-
sárlás céljából, de abból a tényből kiindulva érdemes volt megtekin-
teni, hogy a készülék segítségével – amely A/4 méretű (21x30 cm)
iratok és dokumentumok (könyvek és folyóiratcikkek) másolására
készült – offszet nyomóforma is készíthető olyan egyszerűen, mint
egy másolat. Mindez hazai készüléken! Ezek a papir- vagy alumini-
umfóliák egyszerűen és könnyen felhasználhatók a MIGÉRT által for-
galomba hozott csehszlovák ROMINOR elektromos meghajtású ofszet
sokszorosító készülék segítségével, amely egyike a hazai piacon kap-
ható legolcsóbb ilyen típusu berendezéseknek. A kisofszetgéppel
60–200 gr súlyu papirok nyomhatók, melyek legkisebb mérete 96x120
mm, a legnagyobb 254x381 mm lehet. A sokszorosítás sebessége
2500–6000 nyomás óránként. A készülék asztali felépítésű, 65 cm
magas, 72 cm széles, 44 cm mély, súlya 84 kg.

Ugyancsak felhasználhatók a ROMINOR kisofszet készülékekhez nyomó-
formaként a NASHUA gyártmányu elektrosztatikus másolókészüléke-
ken (lásd. a táblázatot) készült cinkoxid rétegű másolatok. Ezek kö-
zül a készülékek közül szintén a MIGÉRT állított ki néhány típust;
a Savin, Copycat és Copygraph márkájú elektrosztatikus készülékek
tekercspapírral és vágott papírral egyaránt működnek. A tekercs-
papir használatánál a papirtakarékosság az elsődleges szempont,
mivel az eredeti anyagnak megfelelő hosszúság levágása egyszerűen

A NASHUA elektrosztatikus másolókészülékek adatainak összehasonlító táblázata

Tipus	Papírméret	Az ofszet fólia mérete	Az eredeti anyag mérete	A legrövidebb és leghosszabb másolat mérete	Teljesítmény db/óra	Méretetek: magasság, szélesség, súly	Ára
190	21 x 12,7 cm 21 x 29,7 cm 25,4 x 35,5 cm	22,86 x 30,5 cm 25,4 x 35,5 cm	25,4 x 35,5 cm	12,7 cm 35,6 cm	300	26 cm - 44 cm - 72,5 cm - 40 kg	400
215	21 x 12,7 cm 21 x 29,7 cm 25,4 x 35,5 cm	22,86 x 30,5 cm 25,4 x 35,5 cm	25,4 x 35,5 cm	12,7 cm 35,6 cm	720	24 cm - 39 cm - 52 cm - 31 kg	450
220	21 és 25,4 cm széles, 140 m hosszú tekercs	22,86 cm x 107 m 25,5 cm x 107 m	25,4 cm x 38 cm	14 cm 38 cm	720	27 cm - 48 cm - 90 cm - 76 kg	750
230	21 és 25,4 cm széles, 280 m hosszú tekercs	22,86 cm x 107 m 25,5 cm x 107 m	25,4 cm x 35,8 cm	14 cm 36,8 cm	180	28 cm - 48 cm 94 cm - 89 kg	1050
240	21 x 12,7 cm 21 x 29,7 cm 25,4 x 35,5 cm 29,7 x 42 cm	22,86 x 30,5 cm 25,7 x 42 cm	29,7 cm x 42 cm	12,7 cm 42 cm	480	32 cm - 49 cm 78 cm - 68 kg	705
300	21 x 12,7 cm 21 x 29,7 cm 25,4 x 35,5 cm	22,86 x 30,5 cm 25,4 x 35,5 cm	29,7 cm x 42 cm	12,7 cm 35,6 cm	360	37 cm - 39 cm 52 cm - 37 kg	648

N.B. Az első másolat elkészültének ideje a 230-as típusnál 3,5 sec, a többinél 6 sec.

végrehajtható egy vágókés beállításával. A másolatok példányszáma 1-20 között, valamint folyamatos működés beállításával visszafelé számlálással állítható be. A 300-as típus előnye, hogy a többi készülékéhez hasonló 1:1 arányú másolás mellett az A/3 méretű eredetiktől A/4 méretre is kicsinyít. A 220-as és 230-as típusokhoz szortirozó is kapható. A rendező két részből áll (ellenőrző egység és egy tízes kiszolgáló egység, ára 1120 dollár), s kiegészíthető még két kiszolgáló egységgel (ára darabonként kb. 100 dollár). Egy-egy tárolótálca 150 másolat befogadására alkalmas. A szortirozás a másolókészülék sebességével, lyukkártyavezérléssel történik. A készülékkel könyvekről és egyes lapokról egyaránt készíthetők másolatok. A működtetésükhöz szükséges papirok ára 1000 darabonként kb. 600 Ft (10 dollár), a kidolgozáshoz szükséges vegyszerek ára 7000 másolathoz kb. 1000 Ft, és a MIGÉRT-nél szerezhetők be.

A h o m á s o l ó készülékeket a 3M Dry Photo Paper-el működő, 3M licenc alapján gyártott lengyel FK-1 képviselte. A cinkoxidos típusú elektrosztatikus másolatoknál gyengébb minőségű másolatokat készítő készülék olcsó árát (kb. 160 rubel) még az sem feledteti, hogy a papírt csak a 3M Company-től lehet vásárolni. A készülék teljesítménye 60-100 másolat óránként, az eredetitől függően. A készülék kicsi, 49 cm széles, 46 cm mély és 19 cm magas, súlya csak 18 kg.

A kiállítás mikrofilm es részét az OFOTÉRT a Carl Zeiss Jena DOKUMATOR rendszeréből állította össze. A már korábról jól ismert DOKUMATOR DA-V. mikrofilmfelvevő, DR mikrofilm-visszagnagyító, DL-2 mikrofilmolvasó készülékek mellett a ritkábban látható DOKUMATOR DAT 11 mm-es mikrofilmfelvevő és az az újabb DL-4 típusú mikrofilmolvasó készüléket láthattuk. Kiegészítésül bemutatatták még az epidiaszkópos vetítők mellett a csehszlovák gyártmányú MONIKA mikrofilmolvasó készüléket, melynek egyetlen előnye, hogy könnyen hordozható. A kutatók házi használatára jobban megfelelne, mint könyvtárakban vagy dokumentációs intézményekben.

Két i r ó g é p képviselte az irodatechnika másik oldalát. Az IGV sorozású irógépe az OPTIMA irógépek továbbfejlesztett változata, segítségével olcsóbban megoldhatók az igényesebb gépelési munkák, mint a drága nyugati irógépekkel. A VILATI (Villamos Automatika Intézet) PREPAMAT lyukszalagos adatelőkészítő berendezése adat-, ill. programszalagok készítésére szolgál. A gépen leírt adatokat lyukszalagon rögzíti, amelyek átmásolhatók és/vagy kiírhatók. Kiírásnál az irógép saját funkcióit (soremelés, tabulálás, betüváltás stb.) automatikusan végzi. Az irógéppel lyukszalagkártyák is készíthetők.

Azoknak a könyvtáraknak, amelyek katalógusuk kiadásával vagy annak előkészítésével kacérkodnak, számítógépes feldolgozással való megoldáshoz megfelelő periferiális berendezésnek tűnik.

A már megvalósult automatizált nyomtatott katalóguskészítést a Mansell Information/Publishing Limited könyvkiadó mutatta be a British Museum 263 kötetes, nyomtatott könyveket tartalmazó katalógusának kiadásáról készült képsorozatával. Ez a módszer minőség, szépség szempontjából nem a legelőnyösebb, mégis követendő példa a tájékoztató könyvtárosok igényeinek kielégítése terén, ahol a gyorsaság igen lényeges.

A PM Szervezési és Ügyvitelgépesítési Intézet mellett az OMKDK is kihasználta annak a lehetőségét, hogy munkájáról tájékoztassa a kiállítás látogatóit. Az OMKDK különösen fénylukkártya rendszerét propagálta, amely kisebb és nagyobb adattároló rendszerek tárolási és visszakeresési problémáit bizonyos határig kedvezően megoldja. A rendszerről bő ismertetést tartalmazó katalógus áll rendelkezésre. Újabb rendszerszervezési programjuk, a „lovaskártyás” megoldás segítségével a kartotékrendszerek használata egyszerűbbé, alkalmazásuk gazdaságosabbá és áttekinthetőbbé válik. A lovas megoldás kombinálható a fénylukkártyával is. Az OMKDK mindkét információvisszakereső eszközről felvilágosítást ad, segítséget nyújt a beszerzéshez és vállalja a munka szervezését.

Végezetül szólni kell a Könyvértékesítő Vállalat Könyvtárellátó Osztálya kiállításáról is. A Könyvtárellátó, amely 1953 óta a különböző könyvtári nyomtatványok és kisebb felszerelési tárgyak árusításával is foglalkozik, ma már azzal is segíti az érdeklődőket, hogy a gyártó cégekkel megkönnyíti a kapcsolat felvételét könyvtári butorok és berendezési tárgyak beszerzése végett. Nyomtatványprogramjában a gyarapítás, nyilvántartás, katalogizálás, használat és egyéb munkafolyamat számára készített nyomtatványok szerepeltek, valamint könyvtári segédeszközök. Az utóbbiak közül külön ki kell emelni a mikrofilmtároló orsót; használata sok könyvtár számára előnyös lenne a mikrofilmek védelme érdekében. A butorok közül az egyoldalas (fal melletti) és kétoldalas könyvállványok, valamint a kiállítási célokat szolgáló, fémhálóból és dekoritlemezből készült falak említhetők meg.

A kiállítást övező hazai és külföldi könyvtári és dokumentációs kiadványokat tartalmazó szekrények szerény keretbe foglalták a csak műszaki felszereléseket bemutató kiállítást.

A két teremre korlátozott bemutató is izelítőt nyújtott a könyvtárosok számára abból, milyen is lehet egy korszerű eszközökkel és berendezésekkel ellátott könyvtár képe és munkája. Remélhetőleg bevezetője lesz egy olyan kiállításorozatnak, amely ha nem is évenként, de meghatározott időközönként tájékoztatja a hazai szakembereket, így a könyvtárosokat, dokumentálókat, levéltárosokat, irattárosokat, ill. mindazokat, akik információk feldolgozásával, tárolásával és használatba adásával foglalkoznak.

PÉTERVÁRI László Béla

x külföldi hírek x külföldi hírek x külföldi hírek x

KÖZÖS KONZULTATIV BIZOTTSÁGOT hozott létre Angliában a Library Association és a szakkönyvtárakat összefogó Aslib, legújabbán pedig az Institute of Information Scientists képviselőit is bevonták a munkába. Negyedévenként összeül a bizottság, s a közös állásfoglalásra, intézkedésre vonatkozó javaslatait az érdekelt intézmények külön-külön megtárgyalják. A Society of Archivists-et is felkérték, kapcsolódják be a bizottság tevékenységébe. (Liaison, 1972. június)

A VOLT BRIT NEMZETKÖZÖSSÉG országaiban működő könyvtáros-e egyesületek közös „Commonwealth Library Association” létesítését határozták el. Mind a 21 érdekelt ország kormánya jóváhagyta az egye-

sület alapszabály-tervezetét. Az első közgyűlés összehívását 1972 novemberére, Nigériába tervezik. A Nemzetközössi Alapítvány 30 000 font összegű támogatása 3 évre biztosítja az egyesület működésének anyagi feltételeit. (Liaison, 1972. július)

A KISEBBSÉGI CSOPORTOK érzékenységet sérti Mark Twain „Huckleberry Finn” -je az indianai (USA) oktatásügyi hatóságok megállapítása szerint, ezért törölték az ajánlott olvasmányok jegyzékéről. (Newsletter on Intellectual Freedom, 1972. 3. sz.)